

Рольова симуляція ПЕРЕГОВОРИ ВИДАТНИХ ДІЯЧІВ

Автори:

Валерій Кравченко, директор ДМГО «Центр міжнародної безпеки»

Андрій Каракуц, перший заступник директора ДМГО «Центр міжнародної безпеки»

Микола Замікула, заступник директора ДМГО «Центр міжнародної безпеки»

Гра розроблялась восени 2016 р.

Проведена в рамках Осінньої Академії НАТО «Встановлення довіри для України: досвід НАТО у примиренні через інформування та діалог» (м. Вінниця, 2016 р.).

СЦЕНАРІЙ ГРИ ТА ІНСТРУКЦІЇ

Рольова гра представляє симуляцію засідання умовного формату міждержавної конференції, до якої залучені представники політичної та експертної еліти світового простору.

Тематика заходу – обговорення ситуації в Україні, вироблення спільної позиції та рекомендацій, які можуть бути презентовані в якості узгодженої програми дій, спрямованих на вирішення внутрішніх та зовнішніх проблемних питань української політики.

Кожен учасник гри бере на себе роль одного з експертів, який приймає участь в конференції. Ролі визначаються жеребкуванням. Учасники отримують інформацію, яка допомагає їм «вжитися» в роль (коротка біографічна довідка про діяча та його політичні переконання; інформація про позицію країни або регіону, який він представляє).

Формат засідання в рамках гри визначається модератором. В якості оптимального варіанту пропонується розбити захід на етапи: виступи учасників з пропозиціями та програмними заявами, за якими слідує обговорення, після чого учасники мають прийти до консенсусу та запропонувати конкретний декларативний підсумовуючий документ.

Час проведення заходу – 1,5 – 2 години.

Кількість учасників – 15 – 20 осіб.

ПОЗИЦІЇ УЧАСНИКІВ

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

Сполучені Штати Америки на сьогоднішній день є єдиною в світі країною, яка беззаперечно має статус наддержави. Їхні геополітичні інтереси, на захист яких спрямована діяльність Державного департаменту, проявляються в різних регіонах світу. У відносинах з Європою фундаментом для цього є співпраця у форматі євроатлантичної системи

колективної безпеки. Вашингтон послідовно підтримував ідею розширення НАТО на Схід, за рахунок постсоціалістичних та пострадянських країн. Це окреслювало формат співпраці Білого Дому з Україною в безпековій площині. Також американці виступили гарантами українського суверенітету в рамках Будапештського меморандуму 1994 року. З початком російської агресії проти України Сполучені Штати зайняли достатньо жорстку позицію. Вони запровадили санкції проти РФ та надають українській армії фінансову та інструкторську допомогу. Перспектива надання Україні летальної американської зброї все ще є приводом для обговорень. Разом з тим результати президентських виборів 2016 року можуть призвести до реформування американської позиції – можливе як послаблення тиску на Росію (передвиборча риторика Д.Трампа), так і загострення протистояння («яструби» Республіканської партії). Насторогу викликає позиція окремих визнаних американських експертів-міжнародників, які керуються баченням світового порядку часів холодної війни та блокового протистояння. Згідно з ними Україна може розглядатися в якості традиційної російської сфери інтересів.

Генрі Кіссінджер – дипломат та експерт в галузі міжнародних відносин. Посідав посади радника з питань національної безпеки США (1969-1975) та Державного секретаря США (1973-1977) в республіканських адміністраціях Ніксона та Форда. Прибічник реалістичного підходу до міжнародних відносин. Його внесок в американську дипломатію контроверсійний. З одного боку Кіссінджер відомий як творець політики розрядки у відносинах між США та СРСР, відновлення відносин між Вашингтоном та комуністичним Пекіном. Зіграв визначну роль в підписанні Паризьких угод 1973 року, покликаних припинити Війну у В'єтнамі. За це був нагороджений Нобелівською премією миру. З іншого боку, Кіссінджер ініціював сумнівні з моральної точки зору дії США, такі як підтримка антикомуністичних переворотів в Латинській Америці та бомбардування території Камбоджі. Виступає за досягнення компромісу з РФ в українському питанні, заснованому на виконання деяких вимог Кремля: Україна має стати нейтральним мостом між Європою та Росією, Донбас має повернутися під її юрисдикцію на правах широкої автономії з правом впливу на безпекову політику.

Мадлен Олбрайт – перша жінка на посаді державного секретаря США (1997-2001). Ще за часів адміністрації Дж. Картера працювала в Раді національної безпеки. В команді Білла Клінтона з початку 1990-х років, під час його першого президентського терміну виконувала обов'язки постійного представника США при ООН. Прибічниця жорсткого курсу в міжнародних відносинах, що виступає за посилення позицій Сполучених Штатів в НАТО, захист інтересів американської держави за будь-яку ціну, навіть із застосуванням військових сил. Виступала за введення санкційної політики проти режиму Саддама Хусейна та бомбардування Югославії в рамках вирішення кризи в Косово. Критикує недостатньо жорстку та неефективну позицію ЄС у вирішенні Української кризи. Звинувачує Кремль в реалізації ревізійністської політики, яка загрожує сусідам Росії.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ ТА БРИТАНСЬКА СПІВДРУЖНІСТЬ

Великобританії та провідні країни Британської Співдружності (Канада, Австралія) є визнаними захисниками західного світу та його цінностей в різних регіонах світу, які вони представляють. Їхня безпекова політика тісно пов'язана з американським баченням світового порядку. Для Лондона та Оттави вона розвивається в рамках

євроатлантичної системи колективної безпеки. Канберра активно співпрацює зі Сполученими Штатами в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Разом з тим військове та дипломатичне співробітництво в рамках Співдружності, засноване ще за часів Британської імперії та перевірене на практиці під час двох світових війн та біполярного протистояння, продовжує залишатись важливим елементом їхньої оборонної стратегії. Російська агресія проти України викликала різку реакцію з боку Великобританії та її партнерів. Лондон, традиційно віддаючи перевагу атлантичному вектору зовнішньої політики над континентальним, з поміж європейських країн найбільш орієнтований на американську позицію. Для Канади питання вкрай актуальне через наявність в країні потужної української діаспори. Австралія стала безпосередньою жертвою конфлікту через загибель її громадян в результаті зниження рейсу МН17, і тепер вимагає справедливості. Перешкодами для більш активного залучення цих країн до миротворчого процесу в Україні можуть стати наявні внутрішні проблеми (Brexit), політичні трансформації та географічна віддаленість.

Тоні Блер – видатний британський політик, який з 1997 по 2007 роки перебував на посаді прем'єр-міністра. Лідер лейбористської партії, відомий своїм реформуванням партійного політичного курсу - «Новий лейборизм» Блера змінив обличчя Британії. В зовнішній політиці орієнтувався на поглиблення

трансатлантичного партнерства, надаючи повну підтримку американським зовнішньополітичним зусиллям, в тому числі – в боротьбі з тероризмом (кампанії в Іраку та Афганістані). Вважається найбільш проамериканським з британських прем'єр-міністрів. Має значний досвід конфліктного врегулювання – як дипломатичними, так і військовими методами. Саме в його каденцію було завершено політичне врегулювання конфлікту в Північній Ірландії. В 2000 році за згоди Блера британські війська втрутилися в конфлікт у С'єрра-Леоне та завадили поваленню визнаного уряду. З 2007 по 2015 рік працював спеціальним посланцем миру Квартету з близькосхідного врегулювання.

Стівен Гарпер – канадський політик-консерватор, який з 2006 по 2015 рік займав посаду прем'єр-міністра. В зовнішній політиці дотримувався жорсткого курсу. Прибічник модернізації та вдосконалення канадських збройних сил. Наголошував на необхідності підвищити обороноздатність Канади в життєво

важливих для країни регіонах, в тому числі – в Арктиці. Це, в умовах російської політики мілітаризації півночі, спричинило загострення конфронтації в Полярних широтах. В близькосхідних питаннях займав достатньо рідку для західних політиків позицію, підтримуючи Ізраїль та наголошуючи, що ця країна має право захищати себе. В умовах російської агресії проти України неодноразово висловлював підтримку Києву та різко виступив з осудом дій Кремля. Наприклад, під час Брісбенської зустрічі G20 при особистій зустрічі з В.Путіним закликав того «забиратися з України».

ПІВНІЧНА ЄВРОПА

Країни Скандинавії відомі своїм специфічним шляхом розвитку, який формує їхнє місце в системі міжнародних відносин. Скандинавська соціально-економічна модель створює умови для внутрішнього процвітання. Участь в регіональних інтеграційних

структурах (Данія та Норвегія – члени НАТО; Данія, Фінляндія та Швеція – члени ЄС) допомагає налагодженню зовнішніх відносин. Разом з тим в безпековій сфері популярними залишаються ідеї нейтралітету, які протягом десятиліть є основою міжнародної діяльності Швеції та Фінляндії. Сучасна політика РФ ставить під сумнів ті принципи, які лягають в основу підходу країн Скандинавії до європейського безпекового середовища. Агресія проти України наочно демонструє передчасність заяв про неможливість розгортання військового конфлікту в Європі. Активізації російської діяльності в Арктиці та Балтиці створює безпосередню загрозу самим країнам Північної Європи. За цих умов участь в процесі мирного вирішення Української кризи має двоїстий характер для Скандинавії. З одного боку, вона продовжує концепцію миротворчості та посередництва, за якою ці держави добре відомі та в якій мають великий досвід. З іншого боку, вона сприяє актуалізації питання щодо потенційного перегляду традиційного скандинавського бачення зовнішньої та безпекової політики – ідеї, яка має своїх прихильників та супротивників в експертних колах.

Карл Більдт – шведський політик , який обіймав посади прем'єр-міністра (1991-1994) та міністра закордонних справ (2006-2014). Багаторічний лідер «правих» Швеції - нетипова особистість для політичної еліти держави. Більдт виступає за посилення ролі Швеції на міжнародній арені, її активну участь у вирішенні нагальних проблем міжнародних відносин, зближення з безпековими інтеграційними структурами на кшталт НАТО, що суперечить традиційному шведському нейтралітету. Має досвід участі к конфліктному врегулюванні – обіймав посади Спецпредставника ЄС в колишній Югославії та Верховного представника в Боснії і Герцеговині (1995-1997), спеціального посланця Генерального секретаря ООН на Балканах (1999-2001). Виступає одним з архітекторів Східної політики ЄС. Прихильно ставиться до пострадянських режимів, які заявили про прихильність європейському інтеграційному курсу. Одним з перших високопосадовців Європи висловився на підтримку Революції Гідності, в подальшому активно критикував російську агресію проти України. Неодноразово відвідував Київ протягом останніх років.

Андерс Фог Расмуссен – датський політичний діяч, який з 2001 по 2009 роки займав посаду прем'єр-міністра країни. В 2009 році був обраний генеральним секретарем НАТО, очолював Альянс до 2014 року. В своїй роботі Расмуссену довелося напяму зіткнутися з трансформаціями російської зовнішньої оборонної політики – спочатку в рамках розбудови діалогу у форматі РФ-НАТО, а потім в контексті протистояння російській агресії. Расмуссен різко критикував втручання Москви у внутрішні українські справи. Українську кризу він назвав найсерйознішою в Європі після падіння Берлінського муру. На думку Расмуссена, російська стратегія останніх років спрямована на створення заморожених конфліктів в сусідніх державах пострадянського простору, які стають перепорою на шляху до ЄС і НАТО.

КРАЇНИ БАЛТІЇ

Країни Балтії – Естонія, Латвія та Литва – протягом тривалого часу були позбавлені державної незалежності. Роки іноземного панування привчили прибалтів цінувати свободу та суверенітет. Отримавши в 2004 році членство в ЄС та НАТО, вони віддано виконують свої

зобов'язання союзницькі, сподіваючись на захист та допомогу цих структур. Також вони є активними адвокатами інших країн пострадянського простору, які хочуть порвати з минулим та приєднатися до європейської спільноти. Українська криза інтенсифікувала старі страхи, які ніколи не залишали країни Балтії. Період радянської окупації позначився на їхньому баченні світового та регіонального порядку. Жертви репресивної машини не забуті, а загроза, яку може нести імперська шовіністична політика Москви для сусідів – зрозуміла. Останні дії РФ лише підтвердили це – і в результаті прибалти обґрунтовано побоюються стати наступними в списку її жертв. Застосований гібридний інструментарій агресивної політики додав їм занепокоєності, оскільки наявність російських меншин (Естонія, Латвія) та фактор Калінінградської області (Литва) роблять можливим його використання проти самих країн Балтії. За цих умов прибалтійські політики активно виступають за посилення потенціалу євроатлантичної системи колективної безпеки в Східній Європі та надання необхідної військової допомоги Україні.

Валдас Адамкус – видатний литовський політичний діяч, який обіймав посаду президента держави з 1998 по 2003 та з 2004 по 2009 роки. Виріс в еміграції в США, де працював в урядових структурах з 1970-х років. Високий рівень підтримки населення дозволяють вважати його своєрідним моральним авторитетом литовської нації. За часів президенства Адамкуса Литва успішно завершила процеси європейської та євроатлантичної інтеграції. Він активно підтримував подальше розширення Європейського Союзу на Схід. Ще з початку 2000-х років – часу загострення відносин режиму Л.Кучми із Заходом – виступав посередником між Україною

та Європою. Зіграв важливу роль миротворця-перемовника при врегулюванні кризи 2004 року, коли протистояння прибічників В.Ющенка та В.Януковича загрожувало ескалацією. В 2008 році із своїм польським колегою підписав декларацію із закликом найскоріше надати Україні та Грузії членство в НАТО. В тому ж році під час російсько-грузинської війни відвідав Тбілісі. В сучасних умовах підкреслював небезпеку російської загрози та необхідність надати Україні всю необхідну допомогу.

Тоомас Гендрік Ільвес – естонський політик, який народився та виріс с еміграції (в Швеції та США). Після розпаду СРСР повернувся на Батьківщину родини, працював в дипломатичній службі – послом в США, Канаді та Мексиці. В другій половині 1990-х – на початку 2000-х років обіймав посаду міністра закордонних справ. В 2006 році був обраний президентом Естонії. Перебував на цьому пості до жовтня 2016 року. В період активізації російської агресивної політики підтримував надання Європою підтримки пострадянським режимам, які хочуть вирватися із сфери впливу Кремля. Засудив російське військове вторгнення в Грузію в 2008 році, відвідавши Тбілісі під час війни. Визнання Москвою незалежності Абхазії та Південної Осетії назвав нападом на постбіполярну архітектуру європейської безпеки, який не можна залишати без уваги. Висловлювався за приєднання України до НАТО, вважаючи членство в євроатлантичній системі колективної безпеки єдиним засобом протистояти Кремлю.

БАЛКАНИ

Балкани протягом тривалого часу залишались основним джерелом нестабільності в Європі. Розпад Югославії та криваве збройне протистояння в регіоні стали проблемами глобального характеру, які вдалося вирішити лише за рахунок міжнародного посередництва та прямого військового втручання. Сьогодні ситуація стабілізувалась.

Більшість країн регіону декларують свою відданість європейським цінностям, підкріплену успіхами в процесах європейської та євроатлантичної інтеграції. Втім, не слід забувати, що розбіжності на релігійному та національному ґрунті, історична пам'ять про минулі конфлікти все ще залишаються важливими факторами, які впливають на міжрегіональні державні відносини. Українська криза нагадала країнам Балкан про російську великодержавну політику – добре відому загрозу, оскільки саме РФ надавала підтримку Белграду в його прагненнях зберегти єдину державу південних слов'ян та не допустити «параду суверенітетів» інших народів. В той же час в Сербії вона викликала пожвавлення націоналістичних рухів. Спроба державного перевороту в Чорногорії демонструє безпосередню небезпеку такого перебігу подій для Балкан та вимагає адекватної відповіді. Природньою реакцією для країн регіону може стати поглиблення партнерства з Україною, спрямованого на протистояння Кремлю. Для Києва це корисно з точки зору вивчення та використання балканського досвіду з післявоєнної відбудови та реінтеграції проблемних територій.

Стіпе Месич – хорватський політичний діяч. З початку 1970-х років брав участь в хорватському національному русі, за що був засуджений до ув'язнення. Найближчий соратник Ф.Туджмана – батька хорватської незалежності. Зіграв важливу роль в становленні нової балканської держави, очоливши в 1992 році хорватський парламент. З 2000 по 2010 рік займав посаду президента країни. В рамках передвиборчої програми проголошував курс на вступ до ЄС та побудову демократичної держави. Підкреслював схожість історичної долі та шляхів розвитку України та Хорватії, наголошуючи на важливості кооперації Києва та Загреба. Запорукою успішної країни називав нормалізацію відносин з сусідами. В умовах російської агресії висловив підтримку українському народу від імені хорватів, підкресливши впевненість в тому, що Україна зможе з честю вийти зі складної ситуації та зберегти національні території.

Росен Плевнелієв – болгарський бізнесмен та політик-правоцентрист. В 2009-2011 роках обіймав посаду міністра регіонального розвитку та благоустрою. Був обраний президентом країни, розпочавши виконання обов'язків в 2012 році. На цій посаді перебуватиме. В зовнішній політиці Плевнелієв, на відміну від значної частини болгарської політичної еліти, достатньо критично ставиться до Російської Федерації. Його міжнародний курс був достатньо розмитим, втім - безперечно відносини з РФ за період президенства стали носити менш тісний характер. Політик засудив російське втручання в українські справи. В інтерв'ю він називав Росію націоналістичною та агресивною державою, яка прагне розколоти та знести Європу, а Болгарію зробити залежною від себе країною. Виступав за надання Україні безвізового режиму з ЄС, координацію спільних з Києвом зусиль щодо обговорення Кримського питання на міжнародній арені.

ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ

Пострадянські країни Центральної Азії перебувають в складному геополітичному становищі. З одного боку, більшість з них збагачуються за рахунок продажу енергоресурсів – нафти та газу. З іншого, характерною рисою

регіону є наявність авторитарних режимів, сформованих навколо незмінних лідерів та членів їхніх родин. Регіон є достатньо закритим для зовнішнього впливу. Історично велику роль тут грає Росія, яка залучає центральноазійські держави до власних інтеграційних проєктів в економічній та безпековій сферах. Так, Киргизія та Казахстан є членами ЄАС та ОДКБ, до останнього також входить Таджикистан. В цих трьох країнах зберігається російська військова присутність. Протягом 1990-х років в Центральній Азії намагалась закріпитися Туреччина, використовуючи етнічну спорідненість з місцевим населенням в рамках ідеології пантюркізму. Останнім часом зростає регіональна активність Китаю, зацікавленого в створенні маршруту Нового Шовкового шляху через територію Центральної Азії.

Українська криза безпосередньо нагадала державам регіону про небезпеку сусідства з потужною державою, яка прагне глобального лідерства. Росія може з легкістю застосувати сценарій гібридної агресії проти країн Центральної Азії, спираючись на принцип «захисту російськомовного населення». Це вимагає адекватної відповіді. В той же час економічна залежність від Москви, яку все ще не вдалося подолати в повному обсязі, не дає можливості для радикальних виступів центральноазійських політичних еліт проти російської політики.

Курманбек Бакієв – киргизький політичний діяч. В результаті «Революції Тюльпанів» навесні 2005 року став президентом країни. На цій посаді перебував до 2010 року, коли Друга киргизька революція поклала край і його правлінню. Бакієв емігрував до Білорусі, де й проживає, отримавши білоруське громадянство. Натомість в Киргизстані проти нього відкрито низку кримінальних справ, за якими в 2013 році політика було визнано винним у зловживанні службовими повноваженнями та заочно засуджено на 24 роки ув'язнення. Вже наступного року цей термін було змінено на довічне, коли Бакієва покликали до відповідальності за розстріл демонстрантів під час революційних подій 2010 року. Цікаво, що протистояння в Киргизстані розвивалось за географічним принципом – по лінії Південь-Північ, Ош-Бішкек. Бакієв бв представником південного клану політиків. Він емігрував після розмови з В.Путіним, який закликав його не допустити громадянської війни.

Даріга Назарбаєва – старша донька президента Казахстану Нурсултана Назарбаєва. Доктор політичних наук. Протягом тривалого часу займалась політичною кар'єрою. З 2003 по 2006 роки очолювала провладну партію «Асар», згодом ініціювала її злиття з президентською політичною силою та формування пропрезидентського гегемона «Нур Отан». Депутат парламенту Казахстану з 2004 року. В 2007 році після початку судових переслідувань чоловіка – Рахата Алієва – який на той момент обіймав посаду посла в Австрії, була виключена з партії та припинила публічну діяльність. Згодом повернулась в політику. В 2012 році знову була обрана до парламенту. Очолила його комітет по соціально-культурному розвитку. В квітні 2014 року обрана віце-спікером нижньої палати парламенту, очоливши фракцію партії «Нур Отан». Наступного року була призначена заступником прем'єр-міністра Казахстану. З вересня 2016 року депутат верхньої палати парламенту.

ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА

Головним геополітичним гравцем Центральної Європи є Німеччина – найпотужніша економіка ЄС та інтеграційний локомотив, який останнім часом несе на собі основний тягар підтримання єдності Союзу. Навколо неї формується пояс країн схожого культурного простору. До нього можна віднести

нейтральні Австрію та Швейцарію, які формують осередок стабільності та незалежності в центрі Європи. Також тісні зв'язки з Німеччиною має значна частина так званого БеніЛюксу – Нідерланди та Люксембург.

Останнім часом Берліну довелося зіткнутися з потужними викликами, вирішення яких потребувало докладання значних зусиль. Мова йде про фінансовий колапс Греції та міграційну кризу. Події в Україні виступають ще однією ланкою цієї мережі загроз, які підточують фундамент Європи. Деескалація першого за довгий час міждержавного конфлікту в Європі стає важливим завданням для дипломатії центральноєвропейських держав. Воно має продемонструвати життєздатність існуючої системи безпеки на континенті, спроможність європейських країн з претензіями на лідерство самостійно вирішувати нагальні питання, без залучення атлантичних союзників. Саме тому канцлер Німеччини А. Меркель взяла на себе важку та невдячну роль медіатора та посередника в переговорному процесі. Її політика спрямована на припинення військових дій за будь-яку ціну – наочне підтвердження зовнішньополітичних принципів, притаманних «перевихованій» після Другої світової війни Німеччині. Разом з тим в країні присутнє сильне російське лобі, яке має економічні інтереси в Росії та страждає від запроваджених проти неї санкцій.

Йошка Фішер – німецький політичний діяч, представник Партії зелених, який в 1998-2005 роках обіймав посаду міністра закордонних справ та віце-канцлера. На цій посаді підтримував участь німецьких військових в операції проти Сербії під час кризи в Косово – неочікувана позиція для «зеленого» політика. Підтримував військове втручання американської антитерористичної коаліції в Афганістані, втім – запобіг участі Німеччини у війні проти Іраку. В питаннях європейської інтеграції Фішер підтримував ідею створення Європейської Федерації, органи якої мали отримати реальні виконавчі та законодавчі повноваження. Не обійшов увагою політик й Україну – під час президентських виборів 2004 року він виступив за перерахунок голосів другого туру, якого вимагала опозиція. Підтримує поглиблення співпраці Києва та ЄС, наголошуючи на необхідності активізувати партнерство в енергетичній сфері. Фішер наголошував на провіні Заходу в недостатній увазі до України – ситуації, яку необхідно виправити.

Яап де Гооп Схеффер – нідерландський політик із значним досвідом міжнародної діяльності. Розпочав свою державну кар'єру ще в 1970-х роках в дипломатичному середовищі. Працював в представництві Нідерландів при НАТО, протягом 1980-1986 років був особистим секретарем міністра закордонних справ країни. Наступні шістнадцять років засідав в парламенті, обираючись до нього від партії Християнсько-демократичний заклик, яку очолював з 1997 по 2001 роки. Двічі – в 1992-1997 та 2001-2002 – головував в парламентській комісії з міжнародних справ. Згодом став міністром закордонних справ країни, в той же час головуючи в ОБСЄ. З 2004 по 2009 роки обіймав посаду генерального секретаря НАТО. В цей період Альянс був залучений до миротворчих місій в Афганістані та на Балканах, активно розвивав відносини з країнами, які висловили бажання приєднатись до нього (в тому числі – з Україною). В умовах російської агресії закликав країни євроатлантичної спільноти уникати компромісів з Кремлем за рахунок зради українських інтересів.

ЗАХІДНА ЄВРОПА

Західна частина європейського континенту представлена країнами зі славною історією та давніми традиціями, які сьогодні продовжують грати надзвичайно важливу роль в міжнародній політиці. Перш за все мова йде про Францію, яка завдяки впливу на свої колишні колонії, політиці франкофонії та критичному ставленні до американської гегемонії є потужним центром сили. На північ від неї знаходиться багата Бельгія – актор, який разом з Парижем та Берліном стояв біля витоків європейської інтеграції. Південніше розташована Іспанія – країна, яка протягом другої половини XX століття пройшла важкий шлях від диктатури до демократії.

Українська криза стала важливою подією для Західної Європи. Втім, її значення затьмарюється внутрішніми проблемами. В країнах зростають євроскептичні настрої (референдум щодо Угоди про Асоціацію з Україною в Нідерландах, перспективи М.Ле Пен на президентських виборах у Франції). Загострюється загроза тероризму (теракти у Франції та Бельгії). Актуальною залишається й проблема сепаратизму (валлони в Бельгії, корсиканці у Франції, каталонці та баски в Іспанії). Все це, разом зі спрямованою російською пропагандою та традиційною популярністю ліберальних ідей в суспільстві формує специфічне сприйняття подій в Україні, коли бажання припинити конфлікт не завжди підкріплюється достовірним розумінням ситуації.

Хав'єр Солана – іспанський політичний діяч, який протягом 1990-2000-х років посідав низку керівних посад в провідних міжнародних організаціях. З 1982 по 1995 роки обіймав міністерські посади в іспанському уряді – завершив кар'єру на національному рівні в ранзі очільника Міністерства закордонних справ. Протягом наступних п'яти років був генеральним секретарем НАТО. На останній період його перебування на посаді приходить кампанія альянсу проти Сербії. В подальшому працював в структурах ЄС – до 2009 року був генеральним секретарем Ради Європейського

Союзу та Верховним представником з питань закордонних справ і політики безпеки. В цей період був вимушений долучатися до вирішення внутрішніх українських політичних криз, викликаних конфронтацією В.Ющенка та В.Януковича. При цьому Солана підкреслював, що незважаючи на готовність ЄС виступити посередником між політиками, порозуміння в Україні можливе лише у разі домовленостей на національному рівні, без залучення сторонніх акторів.

Герман ван Ромпей – бельгійський політик, кар'єра якого пов'язана з партією Християнських демократів та фламандців. З кінця 1980-х років займав депутатські та урядові пости національного рівня. Високу оцінку отримало його перебування на посаді віце-прем'єра та міністра бюджету в 1993-1999 роках. В 2008 році в умовах політичної

кризи сформував та очолив уряд Бельгії. Втім, вже наступного року розпочався європейський етап його кар'єри – ван Ромпей був обраний першим головою Європейської Ради. На цій посаді перебував до осені 2014 року. Перші два роки цього періоду відзначились в координації позицій Європи на світовій арені на самітах рівнів G8 та G20. На початку 2011 року він за найкоротший час скликав спеціальну раду Європи з приводу кризи в Лівії. Підтримує європейський зовнішньополітичний курс Києва. В якості засобу вирішення конфлікту на Донбасі називає активізацію переговорного процесу та децентралізацію України – втім, за європейськими зразками, а не планом Москви.

СХІДНА ЄВРОПА

Східну Європу формують країни колишнього радянського табору, які в результаті успішно здійснених процесів європейської та євроатлантичної інтеграції розірвали зв'язок з минулим та стали частиною Об'єднаної Європи. Вони із захватом дивляться на Захід, намагаючись наздогнати наявне відставання в економічних показниках. В безпековій площині ці нові члени євроатлантичної спільноти орієнтуються на США, перетворюючись на союзників Вашингтону у протистоянні зі Старою Європою. Вони із розумінням ставляться до процесів подальшого розширення європейських структур, надаючи допомогу країнам-кандидатам та ділячись власним актуальним досвідом.

Агресивна російська політика несе в собі пряму загрозу регіону і викликає різку реакцію у відповідь. Це стосується й надання підтримки Україні. Найпотужніша країна Східної Європи – Польща – попри наявність проблемних питань в двосторонніх відносинах із Києвом є його надійним союзником в боротьбі з імперською політикою Кремля. Пам'ять про злочини Москви жива й в інших державах (в Угорщині – про Революцію 1956 року, в Чехії – про «Празьку весну» 1968 року). Разом з тим в регіоні все ще користуються популярністю русофільські ідеї (позиція президента Чехії М.Земана та Партії «Йоббік» в Угорщині, результати президентських виборів в Болгарії). В цілому в політичних та експертних колах Східної Європи представлені як палкі критики, так і прихильники російської політики; бажаючи допомогти Україні та прибічники ідеї «санітарного кордону» проти РФ.

Александр Квасневський – польський державний і політичний діяч, відповідальний за європеїзацію польських «лівих» політичних сил після краху соціалістичного табору. Його успіхи в цьому полі були підтверджені президентськими виборами 1995 року, які принесли Квасневському перемогу над Лехом Валенсою. На посаді президента перебував десять років. В основу його зовнішньої політики була покладена інтеграційна ідеологія. Цей курс успішно завершився приєднанням до НАТО (1999) та ЄС (2004). Підтримував операцію Альянсу проти Югославії під час кризи в Косово, вторгнення США та союзників в Афганістан та Ірак. За часів президенства Квасневського Польща стала найпотужнішим прихильником європейського зовнішньополітичного курсу України. Особисті контакти з Л.Кучмою дозволили польському президенту зіграти важливу роль посередника під час подій «Помаранчевої революції» 2004 року, забезпечивши мирне завершення конфронтації. В період правління В.Януковича Квасневський був співголовою моніторингової місії ЄС, яка спостерігала за репресіями проти опозиційних українських політиків. Також грав важливу роль в підготовці Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Вацлав Клаус – один з найвпливовіших чеських політиків, який протягом тривалого часу обіймав найважливіші посади в державі. Він став останнім головою уряду Чехословаччини (1992-1993), першим прем'єр-міністром Чехії (1993-1998) та її другим президентом (2003-2013). Має на своєму рахунку досвід успішного державотворчого та дипломатичного врегулювання – мова йде про безкровний розподіл Чехословаччини на дві країни. Це стало єдиним прикладом мирного вирішення подібної ситуації в Європі в останні десятиліття, різко контрастуючи з кривавими подіями на Балканах. Разом з тим Клаус є євроскептиком та достатньо прихильно ставиться до Російської Федерації. В умовах Української кризи він неодноразово виступав із заявами, які суперечать загальноєвропейській позиції. Так, політик звинувачував Захід в ескалації ситуації та висловлював сумніви в справедливості приналежності півострова Крим Україні.

ПІВДЕННИЙ КАВКАЗ

Основними акторами Південно-Західної частини Чорноморсько-Каспійського регіону є країни, які сьогодні перебувають на складному етапі своєї історії. Політика Туреччини в умовах загальної кризи на Близькому Сході та завдяки коливанням зовнішньополітичного курсу президента Ердоана

відзначається невизначеністю та непослідовністю. Азербайджан – головний союзник та партнер Анкари – мілітаризується та готується до реваншу з Вірменією (події квітня 2016 року можна вважати перевіркою можливостей та реакції світової спільноти). Грузія продовжує свій інтеграційний шлях до європейських структур. Вплив російського фактору як на весь регіон в цілому, так і на зазначені країни, залишається важливим. Для Туреччини він перш а все стосується енергетичних відносин («Турецький потік») та операції РФ в Сирії. Баку має брати до уваги союзницькі відносини Єревана та Москви. Тбілісі намагається нормалізувати відносини з Росією та подолати наслідки поразки у війні 2008 року. Російська військова присутність в регіоні – у Вірменії та сепаратистських самопроголошених республіках Абхазії та Південної Осетії.

Українська криза безпосередньо стосується зазначеного простору. Агресія РФ в Криму та на Донбасі є закономірним продовженням політики Кремля на Кавказі. Туреччина також занепокоєна умовами життя кримських татар на окупованому півострові. Разом з тим економічні вигоди від торгових відносин з РФ вимагають більш розважливого ставлення від азербайджанських, грузинських та турецьких політичних кіл до перспектив загострення ситуації.

Ахмет Давутолу – турецький державний діяч, експерт в галузі міжнародних відносин. Автор нового посткемалістського бачення зовнішньої політики Туреччини, яке виклав в своїй книзі «Стратегічна глибина», Давутолу стверджує, що географічне положення,

історична спадщина та успішна вестернізація дають можливість країні претендувати на лідерство на постосманському просторі. При цьому Анкара має знизити свою залежність від Заходу та вибудовувати відносини з ключовими гравцями міжнародної системи. Така неоосманістська концепція була взята на озброєння Партією Справедливості та Розвитку, яка перебуває при владі в Туреччині з 2002 року. Давутолу зблизився з її лідером Р.Т.Ердоаном та закріпився в політичному середовищі в якості відповідального за зовнішню політику – спочатку в якості радника (2003-2009), потім міністра закордонних справ (2009-2014) та прем'єр-міністра (2014-2016). Пішов у відставку через розбіжності в поглядах з Ердоаном на реформування турецької політичної системи. На Давутолу покладають відповідальність за криву в турецько-російських відносинах 2015-2016 років, викликану знищенням російського літака в турецькому повітряному просторі.

Михайло Саакашвілі – колишній президент Грузії (2004-2007 та 2008-2013), який з 2014 року перебуває на території України. Відомий як один з найбільш проєвропейські налаштованих політиків пострадянського простору – виступав за активну інтеграцію Грузії до ЄС та НАТО, що призвело до загострення конфронтації з РФ.

За часів його президенства в Грузії відбулись радикальні перебудови, втім, методи їхнього здійснення дозволяють звинувачувати Саакашвілі в авторитаризмі та порушеннях законодавства. Напрямку зіткнувся з російською агресивною політикою в рамках війни 2008 року, яка завершилась визнанням в Кремлі «незалежності» грузинських регіонів Абхазія та Південна Осетія. Після поразки на президентських виборах став жертвою кримінального переслідування з боку нової грузинської влади. Сьогодні активно залучений в українське політичне життя, претендуючи на роль «нового обличчя» в проєвропейському крилі політикуму.